

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci výkonu rozhodnutia o výchove maloletého **B. I.**, narodeného **X.**, zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, Vazovova č. 7/A, Bratislava 1, dieťa rodičov: matky **Ing. M. I.**, bývajúcej v Č., zastúpenej Advokátskou kanceláriou JUDr. **V. M.**, s.r.o. so sídlom v B. a otca **O. I.**, bývajúceho vo V., zastúpeného advokátskou kanceláriou **K.**, s.r.o. so sídlom v B., vedenej na Okresnom súde Bratislava V pod sp. zn. 2 Em 4/2010, o dovolaní otca proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 23. decembra 2010 sp. zn. 18 CoE 702/2010 v spojení s opravným uznesením Krajského súdu v Bratislave z 27. júna 2011 sp. zn. 18 CoE 702/2010 rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 23. decembra 2010 sp. zn. 18 CoE 702/2010 a uznesenie Okresného súdu Bratislava V zo 6. októbra 2010 č.k. 2 Em 4/2010-59 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súdu Bratislava V na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava V uznesením zo 6. októbra 2010 č.k. 2 Em 4/2010-59 zastavil konanie o návrhu oprávneného otca na nariadenie výkonu rozsudku Okresného súdu Pezinok z 15. októbra 2009 č.k. 10 C 16/2009-29, právoplatného a vykonateľného 3. novembra 2009 (ďalej len „rozsudok“), ktorým bola schválená rodičovská dohoda, podľa ktorej bol maloletý na čas po rozvode zverený do osobnej starostlivosti matky a bol upravený styk otca s maloletým, ktorý styk mu však povinná matka neumožňovala. O trovách konania rozhodol podľa § 146 ods. 1 písm. c/ Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“) tak, že žiaden z účastníkov nemá právo na ich náhradu. Zastavenie konania odôvodnil neodstrániteľným nedostatkom

podmienky konania, právomoci vo veci konať podľa § 103 O.s.p. v spojení s § 104 ods. 1 O.s.p. Na základe skutkových zistení mal preukázané, že maloletý spolu s matkou býva v Českej republike. Poukázal na § 39 ods. 1 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom (ďalej len ZMPSaP), podľa ktorého právomoc slovenských súdov vo veciach starostlivosti o maloletých je daná, ak má maloletý na území Slovenskej republiky svoj obvyklý pobyt alebo jeho obvyklý pobyt nemožno určiť. Mal za to, že v preskúmvanej veci ide o konanie vo veci starostlivosti o maloletých a pri určení právomoci súdu v tejto veci nie je rozhodujúce štátne občianstvo maloletého, ani miesto jeho trvalého prihlásenia k pobytu, ale miesto jeho obvyklého pobytu, ktorým bola podľa jeho zistenia v čase rozhodovania Česká republika. Podľa jeho názoru, výkon rozhodnutia možno viesť v Slovenskej republiky len kým je Slovenská republika miestom výkonu. V preskúmvanom prípade, keď sa maloletý na území Slovenskej republiky nenachádzal, nemožno vo výkone pokračovať, pretože súd Slovenskej republiky nie je oprávnený výkon rozhodnutia v cudzine nariadiť.

Krajský súd v Bratislave na odvolanie otca maloletého uznesením z 23. decembra 2010 sp. zn. 18 CoE 702/2010 v spojení s opravným uznesením z 27. júna 2011 uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil. Trovy odvolacieho konania povinnej matke podľa § 224 ods. 1 O.s.p. nepriznal, keďže si ich neuplatnila. Potvrdenie rozhodnutia súdu prvého stupňa odôvodnil § 24 ods. 1 a 3 ZMPSaP, podľa ktorého vzťahy medzi rodičmi a deťmi sa spravujú právom štátu, na ktorého území má dieťa obvyklý pobyt a výkon rodičovských práv a povinností sa spravuje právom štátu obvyklého pobytu dieťaťa. Krajský súd mal zhodne so súdom prvého stupňa za to, že obvyklým pobytom maloletého je Česká republika, keď bolo v konaní preukázané, že matka sa s maloletým zdržuje v Českej republike. Pretože maloletý nemá obvyklý pobyt na území Slovenskej republiky, nie je daná právomoc slovenských súdov podľa § 39 ods. 1 ZMPSaP. Poukázal na § 39 ods. 3 ZMPSaP, podľa ktorého, ak právomoc slovenského súdu vo veciach starostlivosti o maloletých nie je daná, slovenský súd urobí len opatrenia potrebné na ochranu osoby, alebo majetku maloletého a upovedomí o tom príslušný orgán štátu obvyklého pobytu maloletého, o ktorý prípad však v danej veci nešlo. V odôvodnení rozhodnutia odvolací súd poukázal na to, že otec sa môže domáhať uplatnenia svojho práva návrhom na výkon rozhodnutia, vydaného súdom Slovenskej republiky, podľa platných predpisov v Českej republike, kde má maloletý teraz obvyklý pobyt. K námietke otca, že matka protiprávne premiestnila maloletého do Českej

republiky bez jeho súhlasu s poukazom na čl. 8 s výhradou čl. 9, 10 a 12 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností (ďalej len „nariadenie“) bez bližšieho odôvodnenia len citoval čl. 8 a čl. 9 nariadenia, rovnako bez bližšieho odôvodnenia poukázal na čl. 10 v spojení s čl. 11 bod 7 nariadenia a uviedol, že nie je daná právomoc súdov Slovenskej republiky.

Proti tomuto uzneseniu krajského súdu podal dovolanie otec maloletého, žiadal ho spolu s uznesením prvostupňového súdu zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil tým, že v konaní došlo k procesnej vade, ktorou mu bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Odňatie možnosti konať pred súdom videl v zastavení konania bez zákonného dôvodu v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia otázky právomoci súdu Slovenskej republiky podľa ZMPSaP a nie podľa nariadenia ako všeobecne záväzného aktu, priamo aplikovateľného. Uviedol, že pokiaľ odvolací súd vychádzal z domnienky, že k presťahovaniu maloletého do Českej republiky došlo oprávnene a nešlo o neoprávnené premiestnenie, uvedený záver považuje jednak za nesprávny a jednak za prekvapivý, ku ktorému sa nemal možnosť vyjadriť, keďže prvostupňový súd sa oprávnenosťou presťahovania vôbec nezaoberal. Podľa jeho názoru mal odvolací súd správne rozhodnutie súdu prvého stupňa zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie. V dovolaní poukázal na čl. 1 ods. 1 písm. b/ a čl. 1 ods. 2 písm. a/ nariadenia. Prítomnosť cudzieho prvku videl v premiestnení maloletého do Českej republiky. S poukazom na čl. 2 ods. 9 a 11 nariadenia uviedol, čo sa rozumie neoprávneným premiestnením alebo zadržiavaním maloletého a čo zahŕňa opatrovnícke právo (aj právo určiť miesto pobytu dieťaťa), ktoré právo vyplýva i z § 35 Zákona o rodine, podľa ktorého o vystaňovaní maloletého do cudziny rozhoduje súd, ak sa rodičia nedohodnú. Uviedol, že medzi ním a matkou maloletého nedošlo k dohode, ani nedal súhlas s vystaňovaním maloletého do Českej republiky. Keď matka napriek tomu maloletého premiestnila do Českej republiky, došlo v zmysle čl. 2 ods. 11 nariadenia k jeho neoprávnenému premiestneniu z územia Slovenskej republiky, kde mal maloletý obvyklý pobyt do Českej republiky a je tak páchatelkou občianskoprávneho únosu podľa čl. 3 Haagskeho dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí z r. 1980 a došlo tým k znemožneniu realizácie jeho práva styku s maloletým. Podľa jeho názoru v prípadoch neoprávneného premiestnenia maloletých sú štátne orgány povinné aplikovať čl. 10 nariadenia, z ktorého vyplýva zachovanie právomoci

slovenských súdov (s výnimkou taxatívne uvedených prípadov). Keď súdy zastavili konanie o jeho návrhu bez splnenia podmienok podľa čl. 10 písm. a/ alebo b/ nariadenia, odňali mu tým možnosť konať pred súdom. Odňatie možnosti konať pred súdom videl tiež v nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu pre nedostatok dôvodov, v jeho nezrozumiteľnosti a arbitrárnosti, keď odvolací súd neodôvodnil, prečo v danej veci nemožno aplikovať nariadenie a nevysporiadal sa s jeho námietkami uplatnenými v odvolaní.

Matka vo svojom písomnom vyjadrení k dovolaniu toto navrhla ako nedôvodné zamietnuť.

Kolízny opatrovník navrhol rozhodnutie odvolacieho súdu ako vecne správne potvrdiť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený v súlade so zákonom advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), skúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 3 O.s.p.), či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému ho zákon pripúšťa.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

Dovolanie v danom prípade smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu. Uznesenia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. Podané dovolanie ale smeruje proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktoré nevykazuje znaky žiadneho z rozhodnutí uvedených v týchto ustanoveniach. Prípustnosť dovolania otca preto nemožno vyvodiť z § 239 ods. 1 a 2 O.s.p.

So zreteľom na obsahu dovolania a tiež vzhľadom na zákonnú povinnosť (§ 242 ods. 1 O.s.p.) skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní, postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v ustanovení § 237 O.s.p., neobmedzil sa dovolací súd len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 239 O.s.p., ale sa komplexne

zaoberal otázkou, či v konaní nedošlo k niektorej z procesných vád taxatívne vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (či v prejednávanej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, nepodania návrhu na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a rozhodovania vylúčeným sudcom, či konania nesprávne obsadeným súdom).

Dovolateľ procesné vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdil a existencia týchto vád nevyšla v dovolacom konaní najavo. Prípustnosť jeho dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

Dovolateľ tvrdil, že súdy mu odňali možnosť konať pred súdom tým, že zastavili konanie o jeho návrhu z dôvodu nedostatku právomoci, nakoľko ho zastavili bez zákonného dôvodu v dôsledku nesprávneho právneho posúdenia otázky právomoci súdu Slovenskej republiky podľa ZMPSaP a nie podľa nariadenia, podľa ktorého podľa jeho názoru ich právomoc bola daná. So zreteľom na obsah dovolania, dovolací súd osobitne skúmal, či v konaní (ne)došlo k odňatiu možnosti konať pred súdom (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. v spojení s § 237 písm. f/ O.s.p.).

Pod odňatím možnosti pred súdom konať treba rozumieť taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv, priznaných mu v občianskom súdnom konaní za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov. Táto vada konania znamená porušenie základného práva účastníka súdneho konania na spravodlivý proces, ktoré právo zaručujú v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky okrem zákonov aj čl. 46 a nasl. Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Za takýto postup, odnímajúci účastníkovi konania možnosť pred súdom konať a zakladajúci prípustnosť dovolania treba považovať aj zastavenie konania pre nedostatok procesnej podmienky, ak záver súdu o tejto otázke nie je správny a konanie v skutočnosti nedostatkom podmienky konania netrpí.

Ak súd zastaví konanie z dôvodu nedostatku právomoci, i keď pre tento procesný postup neboli dané predpoklady, odníme účastníkovi konania možnosť pred súdom konať (R 82/2002).

V preskúmvanej veci ide o konanie o návrhu na výkon rozhodnutia o výchove maloletého. Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje na to, že výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí sa riadi procesnými pravidlami štátu, kde sa má rozhodnutie vykonať. V zmysle šiestej časti O.s.p. súdy uskutočňujú výkon súdom schválenej dohody o úprave styku rodičov s maloletým dieťaťom (§ 272 a nasl. O.s.p.). Naproti tomu starostlivosť súdu o maloletých je upravená v § 176 a nasl. O.s.p. Je potrebné preto rozlišovať, či ide o výkon rozhodnutia o výchove maloletých detí podľa § 272 a nasl. O.s.p., alebo konanie o starostlivosti súdu o maloletých podľa § 176 a nasl. O.s.p.

Zo spisu vyplýva, že otec podal v čase, keď mal maloletý bydlisko na území Slovenskej republiky na Okresnom súde Pezinok návrh na výkon rozsudku. Návrhom podaným na súde Slovenskej republiky sa domáhal, aby bolo na území Slovenskej republiky podľa § 272 a nasl. O.s.p. nútene vykonané rozhodnutie vydané súdom Slovenskej republiky, ktoré povinná matka dobrovoľne neplnila. V uvedenom prípade bola preto v čase začatia konania bezpochybné daná právomoc súdu Slovenskej republiky na prejednanie tohto návrhu.

Počas konania však došlo k premiestneniu maloletého matkou do Českej republiky, z ktorého dôvodu súdy (správne) skúmali, či majú právomoc vo veci konať. Keďže nešlo o (základné) konanie vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, ale o výkon rozhodnutia o výchove maloletých, nebola aplikácia § 39 ZMPSaP súdom prvého stupňa ani odvolacím súdom správna. Nebola však správna ani aplikácia § 24 ZPMSaP odvolacím súdom, vzhľadom na miesto pobytu povinnej matky so synom v Českej republike, ktorá je členským štátom Európskej únie, z ktorého dôvodu bolo na danú vec potrebné prednostne aplikovať nariadenie a nie ZMPSaP.

Podľa čl. 1 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, Slovenská republika uznáva a dodržiava všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými je viazaná, a svoje ďalšie medzinárodné záväzky.

Podľa čl. 7 ods. 2 druhej vety Ústavy Slovenskej republiky, právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.

Podľa § 2 ZMPSaP, ustanovenia tohto zákona sa použijú, len pokiaľ neustanovuje niečo iné medzinárodná zmluva, ktorou je Slovenská republika viazaná alebo zákon vydaný na vykonanie medzinárodnej zmluvy.

Týmto právne záväzným aktom je nariadenie, ktoré má prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky, keďže aj Slovenská republika aj Česká republika sú členskými štátmi Európskej únie, a preto je ho potrebné aplikovať prednostne pred ZMPSaP podľa čl. 7 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Samotný vzťah nariadenia k iným právnym nástrojom je upravený v kapitole V nariadenia. Podľa čl. 1 písm. b/ nariadenia sa nariadenie uplatňuje bez ohľadu na povahu súdu v občianskych veciach, ktoré sa vzťahujú na výkon rodičovských práv a povinností (pôsobnosť nariadenia). Základné pojmy sú upravené v čl. 2 nariadenia.

Právomoc súdov členských štátov v otázkach rodičovských práv a povinností je upravená v čl. 8 a nasl. nariadenia. Podľa čl. 8 nariadenia, súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania s výhradou ustanovení článkov 9, 10 a 12. Článok 9 nariadenia pritom upravuje zachovanie právomoci pôvodného obvyklého pobytu dieťaťa, keď sa dieťa oprávnene presťahuje z jedného členského štátu do iného členského štátu a nadobudne tam nový obvyklý pobyt a článok 10 nariadenia upravuje zachovanie právomoci súdov členského štátu, v ktorom malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred svojim neoprávneným premiestnením alebo zadržaním (v spojení s čl. 2 bod 11 nariadenia) v prípadoch únosu dieťaťa, jeho neoprávneného premiestnenia alebo zadržania, až kým dieťa nenadobudne obvyklý pobyt v inom členskom štáte a je súčasne splnená jedna z podmienok uvedených v písm. a/ alebo b/ tohto článku 10 nariadenia.

V preskúmvanej veci je nepochybné, že maloletý mal do odsťahovania sa s matkou do Českej republiky obvyklý pobyt v Slovenskej republike a otec v konaní namietal neoprávnené premiestnenie maloletého do Českej republiky, ku ktorému premiestneniu podľa jeho podaní nedal súhlas, ani nedošlo medzi ním a matkou maloletého k dohode o vyst'ahovaní maloletého do cudziny.

Zo znenia nariadenia v súvislosti s preskúmvanou vecou vyplýva, že za rozhodujúce kritérium pre určenie právomoci súdov členských štátov v občianskych veciach, ktoré sa vzťahujú na výkon rodičovských práv a povinností sa považuje jednak obvyklý pobyt dieťaťa a jednak posúdenie, či došlo k oprávnenému presťahovaniu maloletého z jedného členského štátu do iného členského štátu, alebo jeho neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu. Na základe uvedeného je preto pre posúdenie otázky, či súdy Slovenskej republiky majú v preskúmvanej veci právomoc konať aj po presťahovaní, resp. premiestnení (zadržaní) maloletého do Českej republiky, podstatným posúdenie, kde je obvyklý pobyt maloletého v spojení s tým, či došlo k oprávnenému presťahovaniu maloletého matkou do Českej republiky, alebo jeho neoprávnenému premiestneniu (zadržaniu).

Pojem „obvyklý pobyt“ nevymedzujú zákony Slovenskej republiky, ani medzinárodné zmluvy. Nemožno ho stotožňovať s pojmom trvalý pobyt (aj keď je spravidla s trvalým pobytom totožný), ani s pojmom bydlisko. Všeobecne sa ním chápe pobyt, kde sa chce osoba zdržiavať, kde sa reálne, fyzicky väčšinu roka nachádza, kde je centrum jej záujmu (práca, škola), bez úmyslu sa tam zdržiavať trvalo. Súd pri posúdení otázky, či má osoba obvyklý pobyt na území určitého štátu, musí brať do úvahy všetky relevantné skutočnosti konkrétneho prípadu. V prípade maloletého, kde sa zdržuje na základe dohody rodičov alebo iných rozhodných skutočností. Dočasné, či protiprávne opatrenie jedného z rodičov na pobyte dieťaťa bez ďalšieho nič nemenia. Pojem „obvyklý pobyt dieťaťa“ vyložil Súdny dvor vo svojom rozsudku z 22. decembra 2010 vo veci Barbara Mercredi/Richard Chaffe. Z uvedeného rozhodnutia vyplýva, že samotné presťahovanie sa do iného štátu nezakladá samo o sebe, automaticky obvyklý pobyt maloletého, premiestneného bez súhlasu druhého rodiča, resp. dohody rodičov.

Bez náležitých skutkových zistení (v naznačenom smere) je záver súdov nižších stupňov o nedostatku právomoci súdov Slovenskej republiky vo veci konať predčasný.

Úlohou súdu prvého stupňa preto bude v ďalšom konaní sa vysporiadať podľa nariadenia s otázkou obvyklého pobytu maloletého a skúmať, či došlo k jeho oprávnenému presťahovaniu zo Slovenskej republiky do Českej republiky, alebo jeho neoprávnenému premiestneniu, ktoré posúdenie je v preskúmvanej veci podstatným, nakoľko sa od neho odvíja otázka právomoci vo veci predmetného výkonu rozsudku. Pokiaľ súd prvého stupňa dospeje k záveru, že došlo k neoprávnenému premiestneniu, pre posúdenie zachovania právomoci sa bude musieť vysporiadať s ďalšími podmienkami vyplývajúcimi z čl. 10 písm. a/ a b/ nariadenia, len za splnenia, ktorých nie je daná jeho právomoc.

Vzhľadom na vyššie uvedené možno uzavrieť, že zastavením konania došlo k odňatiu možnosti konať pred súdom oprávnenému podľa § 237 písm. f/ O.s.p., nakoľko pre takýto procesný postup neboli v prejednávanej veci splnené predpoklady.

Skutočnosť, že v konaní došlo k procesným vadám podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnými procesnými vadami, nemôže byť považované za správne.

Dovolací súd z dôvodov vyššie uvedených zrušil dovolaním napadnuté uznesenie odvolacieho súdu v spojení s opravným uznesením a tiež ním potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 3 O.s.p.). S prihliadnutím na dôvod zrušenia týchto rozhodnutí sa dovolací súd nezaoberal opodstatnenosťou ďalších námietok dovolateľa.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom

hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 26. apríla 2012

JUDr. Eva S a k á l o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková